

NA CRÉATÚIR DEN ÁR IMSHAOL

Le: Darrig Ó Fáinín

Measim go bhfuil tá ár timpeallacht an tabhachtach ar fad agus cathain tá ár timpeallacht gránna agus gan samhlaíocht tá na duine gránna agus gan samhlaíocht – mar shampla tá na eastát tithíocht i Luimneach uafásach – thóg na áitiúil comhairle seo tithe gan ag sil, gan ag breathaigh, gan mothú, gan íogaireacht – agus cad tharla? Tugadh na duine i timpeallacht gan anam. Tá muid na créatúr den ár imshaol.

Is breá liom na imshaol le síocháin, le álainn, agus dá bharr sin is breá liom nádúr, dúlra, an tuath, na cnoc agus na lochanna, na coill agus na pairceanna. Dá bharr sin moran deireadh seachtaine téim ag siúl sléibhte. An deireadh seachtaine seo caite bhí mé ag siúl sléibhte i Contae Tír Chonaill arís agus bhí mé ag fanacht i Gleann Cholm Cille. Is gleann go hiontach agus go hálainn é. Tá Oideas Gael ann; scoil den duine fasta foghlaimeoiri gaeilge. Bunaithe Oideas Gael i 1984 troid i gcoinne an titim an Gaelig sa ceantar seo. Rinne Oideas Gael morán maith ar feadh na bliain. Freastal mé na ranganna ar feadh mo deireadh seachtaine deireanach agus bhí mo múinteoir fear meán-aosta agus deas; Cathal is ainm dó agus ag suí in aice liom bhí Siobhán as Contae Tír Eoghan, Eoin as Gaillimhe, Rosemary as Baile Atha Cliath, Brendáin as Béal Feirste, agus duine eile: ní cuimhin liom a ainm! Sa rang seo bhí muid i comhrá morán an ama – tá comhrá an tabhachtach nuair ata tú ag foghlaim gaeilge. Rinne muid gramadach – mar shampla, na dionclaithaí, an aimsir cionníollach agus an tuiseal ginideach. Tá sé siopa leabhar an-mhaith san Oideas Gael agus cheannaigh mé ceithre leabhar. Caith mé caoga trí Euro ar ceithre leabhar seo! Bhí trí dóibh leabhar cartún agus bhí siad go hiontach agus an-greannmhar agus beagan anamúil, ionraic. Mar shampla scríobh an údar sa comhrá amhain ('Irish is fun-tastic!' atá an teideal):

'Dia dhuit, an bhfuil cóip de *'Anois'* agat, le do thoil?'

'Níl aon *'Anois'* againn. Ach tá *'Lui'* anseo.'

'Go breá. Cé mhéad atá ar *'Lui'*?''

'Punt seasca, le do thoil.'

'Tá cíocha móra ar an mbean! Há. Há.'

'Seo dhá phunt.'

'Go raibh maith agat. Daichead pingin de bhriseadh. Slán leat!'

Agus seo é comhrá eile sa leabhar céanna seo:

'An bhfuil tú gléasta?'

'Tá, tá bicíní orm.'

'An bhfuil tú ag féachaint ar an bhfear leis an gcaisleán gainimh?'

'Táim. Níl sé ag féachaint orainn. Fear mór láidir atá ann.'

Cheannaigh mé leabhar freisin le cúig céad seanfhocal. Tá morán na seanfhocail seo an cáiliúil agus tá críonnacht acu. Mar shampla: ‘Taistealaíonn dea-scéal go mall’ (‘Good news travels slowly.’) Nó: ‘Níl namhaid ar bith is measa dodhuine na é féin.’ (‘Nobody has a worse enemy than himself.’)

An chéad trathnóna san Oideas Gael chuaigh muid go halla glacadh páirt sa damhsa seit. Tá na rince seo croíúil agus bhí muid, na rincoirí, sona agus ag gáire. Tar éis sin chuaigh muid go dtí an teach tabhairne. Tá sé trí tithe tabhairne an-cáiliúil sa gleanncholmcille (an gleann cá bhfuil suite Oideas Gael): ‘Roarty’s’, ‘Biddy’s’, agus ‘Glen Head’ is ainm dóibh. Chuaigh mé go ‘Roarty’s’, teach tabhairne deas le ceol tradisiúnta beo uaireanta. Ansin cheannaigh Liam Ó Cuinneagáin (an stiurthóir den Oideas Gael) dom cúpla gloidne uisce beatha. B’fhearr liom ól Guinness ach tá gúta agam agus is tinneas uafásach agus nimhneach atá sé. Tá an tinneas seo i mo clann. Tá sé dúchasach.

An dara tráthnóna cuairt Nuala Ní Dhomhnaill an coláiste agus léigh sí a dánta. Is file cáiliúil atá sí agus tá a dánta láidir agus mothúnach. Is breá liom iad. I ndiaidh léamh seo le an file chuaigh muid go dtí Roarty’s arís! Tar éis tamall bhí muid ag canú.

An maidin seo chugainn beidh na n’éan ag canú cois mo fhuinneog. Bhí lá breá ann gan scamall faoi spéir agus chonaic mé go bhfuil bheadhfadh lá te inniu. Cuir mé orm m’éadaí le sona agus grian sa mo chroí agus chuaigh mé go dtí bricfeasta. I ndiaidh béile seo dúirt mé slán go dtí na duine eile sa leaba agus bricfeasta agus thiomáint mé go na Cruacha Gorma, na cnoc garbh sa deisceart an contaie.

Roimhe ag fág Gleanncholmcille ba mhaith liom labhairt faoi dhá ealaíontóirí, Dylan Thomas agus Rockwell Kent. Tháinig an t-ealaíontóir Meiriceánach Rockwell Kent (1882–1971) go Gleann Cholm Cille i 1926. Fuair sé teach ar cíos i nGleann Locha, baile beag scaite sna cnoic nach raibh bealach mór ar bith isteach ann, agus bhain sé faoi ansin ar feadh an tsamhraidh. Bhí an samhradh sin ina thréimhse an-bhláfar ag Kent agus tá clú ar chuid de na pictiúirí a rinne sé an t-am sin, ina measc, ‘Irish Coast’, ‘Shipwreck’, ‘Coast of Ireland’ agus ‘Dan Ward’s Stack.’ Is é ‘Annie McGinley’ an pictiúr is mó clú a rinne sé i nGleann Locha. Is pictiúr gnéasach atá sé; is pictiúr go hiontach é. I 1933 stop Dylan Thomas, an file Breatnach, ar feadh míosa sa teach céanna a raibh Rockwell Kent ann cúpla bliain roimhe. Dálta Kent, bhí dúil ag Thomas sa phoitín agus d’éirigh leis roinnt mhaith oibre a dhéanamh i suaimhneas Ghleann Locha. Cibé ar bith, níor thaitin an ceantar an oiread leisean is a thaitin sé leis an ealaíontóir. Thug sé ‘a wild unlettered and un-French-lettered country’ air, agus mhaigh sé go raibh sé ró fhada ar shiúl ó Ard an Rátha, baile nach dtiocfadh le duine bheith fada go leor uaidh. Scríobh sé fá na daoine: ‘they’re superstitious, or mad, whimsy or barmey, and the blood sports are blood sports.’ Muna raibh dúil ag Thomas i muintir an Ghleanna, ní raibh dúil acusan ann ach oiread, go háirithe nuair a d’fhág sé gan díol as an lóistín a fuair sé!

Tá na Cruacha Gorma sraithraon na cnoc in aice le Dun na nGall baile agus an bóthar mór agus gnóthach, an N15. Dreap mé bealach go hiontach anseo – ‘The Blue Stack Five’ is ainm dó agus cuireann sé san áireamh cúig cnoc thar 2,000 cos. Ag deireadh an bhealach seo, sa Gleann an síochánta (Reelan is ainm dó) chuala mé mo chéad cuach den bhliain. Gach bliain cloisim mo chéad cuach den bliain ar feadh an chéad deireadh seachtaine de Bealtaine.